

geheel. Die spreker van Coetzee (90) se gedig "Gaia" kon netsowel die Moeder van Aronofsky se film gewees het:

Nee magtag,
'n ma kan net soveel vat.
Kyk hoe lyk die plek!
'n Varkhok! Dit stink!
Verniel! Ópgemors!
Al wat ek doen is gee!
Al wat julle doen is gryp!
Nóg hê, nóg hê, dis al wat julle ken!
Weet altyd beter!
Helsekinders!

Sit terug!
Maak aan die kant!
Maak skoon! Skrop!
En nog 'n ding, hou op teel!

Moenie dat ek hier opstaan nie.

Nou, hier.

Corné Coetzee. Kaapstad: Human & Rousseau, 2017. 107 pp. ISBN 978-0-7981-7620-0.

DOI: [dx.doi.org/10.17159/2309-9070/tvl.v.55i1.4281](https://doi.org/10.17159/2309-9070/tvl.v.55i1.4281)

Verskeie van die temas in Corné Coetzee se debuutdigbundel stem ooreen met dié in Darren Aronofsky se riller *Mother!* (2017). In die film is die verskrikking van 'n huishoudelike aard. Ongenooide gaste maak nie agter hulle skoon nie en hulle interpersoonlike drama veroorsaak dat 'n eers rustige huishouding in chaos ontaard. Die huishouding, en die Moeder wat daarvoor waak, raak metafoeries vir die wêreld en die menslike bestaan in

Die titel "Gaia" verwys na die Griekse godin wat die verpersoonliking van die aarde is en in die gedig word die frustrasies van die huisvrou, soos in *Mother!*, met vrese rondom ekologiese verwoesting in verband gebring. Die lot van die tuis-teskepper word nie in die bundel verromantiseer nie. Veral die tweede afdeling van die bundel "Die vreemdeling in ons arms" **bevat gedigte wat herinner aan Simone de Beauvoir (449–50)** se argument dat solank wat sy tot die huishoudelike sfeer beperk is, die vrou nie haar omstandighede kan oorstyg nie.

In die eerste afdeling van die bundel, "*Nymphaea gloriosa*", is daar verskeie liefdesgedigte. Die titel van die afdeling is gehaal uit die gedig "Vleiland", waarin die spreker haar verwonder oor hoe

haar geliefde van haar “n geil, geheime vleiland [maak] / vol naaldekokers en paddavisse en skrywertjies / en as jy vanaand weer kom / staan hier môre ‘n plaat *Nymphaea gloriosa*” (12). Teen die einde van die afdeling begin probleme in die verhouding duidelik raak, en in “Hoogsomer” vra die spreker wat hulle sou gemaak het as hulle geweet het, “dat die laaste vy ryp geword het” (14). Weereens word ekologiese verwoesting en alledaagse interpersoonlike verhoudings dus metafories aan mekaar gelykgestel.

In die tweede afdeling is gedigte wat gaan oor verhoudings wat heeltemal versteen het tot tradisionele geslagsrolle. “Huisgod” gaan oor ‘n man (of ten minste sy “Stres”) met sy “ontsagwekkende kantoorure” wat net naweke, soggens en saans in die huis teenwoordig is, maar in dié tye “voetskuifelend en godvresend” (28) deur die res van die gesin behandel word. Langs hierdie gedig word “Kombuis” geplaas, waarin die arbeid van die vroulike ek-spreker beskryf word: “Gretig woel en werk en bak en brou ek, / vee en vlyt ek, goeie, flukse vrou, ek.” (29). Dit sluit aan by “Binne, buite”. In dié gedig word die man se wêreld “buite”, in die publieke sfeer, waar “beleide bewinde / dwingende belange noodsaak” en die vrou se wêreld “binne”, waar brood gebak word (22), in een gedig gekontrasteer. Die aanhalings uit hierdie gedigte gee ‘n indikasie van Coetzee se treffende gebruik van alliterasie – tegelykertyd beheers en skynbaar moeiteloos.

Kommentaar op die man se tradisionele plek in die openbare sfeer en die vrou s’n in die huis, neem ‘n meta-

poëtikale vorm aan in die gedig “septemberoggend”, waarin die spreker sê dat sy die natuurskoon van die titel se septemberoggend in ‘n gedig sal “sit”. Sy is egter te besig met “bredieaandiegangsit / manpaai kindersvoer / lewerkookvir-dieblindeouhond / regmaakvirwerk” (24). Die gedig tree dus in gesprek met vroeër Afrikaanse gedigte waarin die onversoenbaarheid van huiswerk en die skryf van gedigte verken word, soos Elisabeth Eybers se “Digteres as huisvrou” en Antjie Krog se verwysing na daardie gedig in “weereens”.

Nou, hier se “huisvrou-gedigte” (soos Coetzee self daarna verwys in ‘n onderhoud met Ullyatt op *Versindaba*) is dus in hierdie opsig nie vernuwend nie, behalwe dat dit toon dat hierdie vorm van feministiese kritiek steeds relevant is. Wat die gedigte “Die huisvrou verbeel haar wat”, “Oomblik op die trap” en “Kameleon” wel anders maak, is dat die tuisteskepper se monotone bestaan haar afsny van die spirituele vervulling wat sy in die natuur vind. Die spreker van “Kameleon” droom byvoorbeeld daarvoor om “suutjies ná die opwas” uit te sluip “tot waar dit oop veld word” sodat sy “stil op ‘n klip [kan] gaan sit” (27). Waar die spreker se geliefde haar in “Vleiland” juis op ‘n vrugbare manier in verbinding met die res van die werklikheid geplaas het, ontnem hierdie spreker se plek in haar gesin haar daarvan.

Die maniere waarop die alledaagse, immanente verantwoordelikhede die mens kan weerhou van spirituele transendensie word ook verken in ‘n gedigsiklus in die laaste afdeling van die

bundel wat gaan oor die ervarings van die Siddharta Boeddha se familieledede. Die Boeddha laat die materialistiese en sosiale bestaan agter (94-95). Die familieledede bekommer hulle oor sy toestand en veiligheid (97). 'n Tipe sintese van die alledaagse en die transendentale eenwording met die natuur word uitgebeeld in "Voor, ná", waar die bestaan van die hedendaagse Boeddhistiese non Tenzin Palmo beskryf word: "Sy slaap sittend, / somers plant sy rape, / herfs, winter, lente sien sy 'n muur van sneeu. / Sy bid sonder ophou: / mag dit goed gaan met elke wese." (102). Hierdie sintese word in die volgende strofe ook binne die bereik van ander vroue, en veral ook moeders, geplaas: "In die voetheuwels tussen dorp en rivier / loop Tsjijono die skropvrou / kind op die rug, emmer in die hand; / sy bewonder die wolke in die water." Daar word egter weer (soos in die huisvrougedigte) beklemtoon hoe moeilik dit is om hierdie oomblikke van eenwording, "nou, hier" te behou: "Emmer gee mee: g'n water, g'n wolke. / Tsjijono loop kind op die rug, emmer in die hand." (102).

In die afdeling "Hierdie tyd" is gedigte wat nie net gaan oor hoe tuisteskepping die natuur (en spirituele eenwording daarmee) uithou nie, maar ook ander mense. Ook hierdie aspek, die manier waarop die nader beweeg van vreemdelinge ervaar word as 'n inbraak, sluit aan by die temas van Aronofsky se film:

bure

die bure word al hoe meer
kom al hoe nader
raak al hoe luidrugtiger

in al hoe vreemder tale
gedra hul al slegter
gluur al brutaler

na waar ons blaamloos
kristalwynglas in die hand
sit op ons werf

nou hoe't ons dan gedink

Die ironiese beskrywing van die spreker as "blaamloos / kristalwynglas in die hand" (61) illustreer hoe onvolhoubaar die kapitalistiese strewe na 'n luukse vorm van huishoudelikheid is. In "Staan-gemaak", die gedig wat teenoor "bure" geplaas is, word daar ook eksplisiet gesê dat die spreker se gemaklike lewensstyl en huis "staangemaak" is, "op die rûe van die skares ongeteldes, / dié sonder straat of lig of wandeling / of ledige uur." (60).

Nou, hier bevat skynbaar eenvoudige gedigte waarin die alledaagse lewe en huishoudelikheid in verband gebring word met 'n verskeidenheid onderwerpe. Denke soos De Beauvoir se kritiek op die vrou se plek in die huishoudelike en die maniere waarop dit haar beperk en Christine Battersby se besinning oor die probleme wat die vroulike kunstenaar ervaar, tree in gesprek met sosiale kommentaar, 'n Boeddhistiese spiritualiteit en met vrese oor die mens se verwoestende impak op ekologiese sisteme.

Die bundel is besonder goed afgerond vir 'n debuutbundel, met net hier en daar 'n woord of versreël wat oorbodig is. In "My ystervark" is dit byvoorbeeld onnodig dat die ystervark wat "ritsel" wanneer "jy [...] land" aan die spreker se hart

gelykgestel word in die laaste reël (57). Dit was immers reeds die implikasie en dit beperk die metaforiese moontlikhede van die gedig.

Geraadpleegde bronne

Battersby, Christine. *Gender and Genius: Towards a Feminist Aesthetics*. Indiana U P, 1990.

De Beauvoir, Simone. *The Second Sex*. Vintage, 1997.

Ulyatt, Gisela. "Onderhoud met Corné Coetzee (Nou, hier)." 2017.

www.versindaba.co.za/2017/08/27/onderhoud-met-corne-coetzee-nou-hier/

Bibi Burger

bibi.burger@up.ac.za

Universiteit van Pretoria

Pretoria